

Εναλλακτική Επίλυση Διαφορών

με έμφαση στην προβληματική της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης του άρθρου 182 ν. 4512/2018.

Λουκάς Διακολουκάς, Φοιτητής, Νομική Σχολή, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Το παρόν άρθρο* προσεγγίζει τον νέο στην Ελληνική έννομη τάξη θεσμό της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης που εισήχθη με το άρθρο 182 του ν. 4512/2018 και ανεστάλη έως τις 16 Σεπτεμβρίου του 2019 βάσει του άρθρου 19 ν. 4566/2018. Έχει στόχο να εντοπίσει τα ερμηνευτικά ζητήματα που ανακύπτουν από το γράμμα του νόμου και στη συνέχεια να προχωρήσει στην ανεύρεση νέων τρόπων αντιμετώπισης των ζητημάτων που προκύπτουν κατά την εξέταση του θεσμού, μέσα από την νομολογία του Α.Π., Ε.Δ.Δ.Α, Δ.Ε.Ε, το Σύνταγμα και την Οδηγία 2008/52 ΕΚ.

Η διαμεσολάβηση αποτελεί ένα από τα επιφανέστερα μέσα εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Αρχικά θα επισημανθεί η σπουδαιότητα ύπαρξης εξωδικαστικών τρόπων επίλυσης διαφορών σε μια έννομη τάξη και θα γίνει μια συνοπτική παράθεση όλων των τρόπων επίλυσης μιας διαφοράς χωρίς την παραδοσιακή δικαστική πρακτική. Τέλος, θα λάβει χώρα ανάλυση για την συμβατότητά της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης στην Ελληνική έννομη τάξη και των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν στην προσπάθεια του Έλληνα Νομοθέτη να εισάγει την υποχρεωτική διαμεσολάβηση με το άρθρο 182 του ν.4512/2018, μέσα από διάφορες επιμέρους εξετάσεις στις Νομολογίες, του Α.Π., του Ε.Δ.Δ.Α, του Δ.Ε.Ε., του Συντάγματος και από την Διοικητική Γνωμοδότηση της Ολ. ΑΠ. 34/2018. Παράλληλα θα γίνει μια προσέγγιση στον τρόπο αντιμετώπισης του κάθε ζητήματος που προκύπτει από την ανάλυση.

Ι. Η Σπουδαιότητα των Μέσων Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών.

Η Ελλάδα, όπως και κάθε κράτος δικαίου κατοχυρώνει στον υπέρτατο θεμελιακό της νόμο (Σύνταγμα), το δικαίωμα κάθε προσώπου στην έννομη προστασία του, όταν παραβιάζονται τα έννομα αγαθά και δικαιώματά του. Η διάταξη 20§1 του Συντάγματος ορίζει: «Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει». Το ίδιο δικαίωμα ορίζεται και προστατεύεται από το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ αλλά και από το άρθρο 6§1 της ΕΣΔΑ, το οποίο μάλιστα εισάγει συμπληρωματικά την φράση «εντός λογικής προθεσμίας». Με βάση τα παραπάνω κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να αξιώσει έννομη προστασία μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, σε περίπτωση που παραβιάζονται τα δικαιώματα ή τα συμφέροντά του από τα δικαστήρια της χώρας που βρίσκεται. Ένεκα

«κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να αξιώσει έννομη προστασία μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, σε περίπτωση που παραβιάζονται τα δικαιώματα ή τα συμφέροντά του από τα δικαστήρια της χώρας που βρίσκεται»

* Θέλω να εκφράσω εγκάρδιες ευχαριστίες στους δύο καθηγητές μου Δρ. Απόστολο Άνθιμο και Δρ. Χριστιάνα Μάρκου, δίχως την βοήθεια των οποίων δεν θα είχα καταφέρει να φτάσω σε αυτό το αποτέλεσμα. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την φίλη και συνάδερφό μου Ειρήνη Ελευθερίου για την στήριξη και βοήθεια της κατά την συγγραφή του άρθρου μου.

Ελληνική Πολιτική Δικονομία

παραβιάσεως του ως άνω δικαιώματος, η Ελλάδα έχει καταδικασθεί από το Ε.Δ.Δ.Α. πολλές φορές^[1].

Ορισμένοι από τους βασικούς λόγους που μια δικαστική απόφαση αργεί να εκδοθεί είναι: α) ο μεγάλος φόρτος εργασίας των δικαστηρίων, και β) η χρονοβόρα διαδικασία, π.χ. η εξέταση μαρτύρων, οι αναβολές κ.α.. Έτσι, ο νομοθέτης έκανε μια προσπάθεια να περιορίσει το χρονικό πλαίσιο έκδοσης μιας δικαστικής απόφασης, τουλάχιστον στον πρώτο βαθμό με την έκδοση του νόμου 4335/2015, που επιφέρει σημαντική αναδιάρθρωση του δικονομικού συστήματος. Η αναδιάρθρωση αυτή επιχειρήθηκε στο πλαίσιο κυρίως της τακτικής διαδικασίας, όπου μια οριστική απόφαση δύναται (ανεξάρτητα που στην πράξη δεν βρiscει εφαρμογή) να εκδοθεί σε 8 μήνες (ΚΠολΔ 237,307)^[2], καθώς και στην προώθηση επίλυσης διαφορών μέσω εξωδικαστικών τρόπων, με την εναρμόνιση της οδηγίας 52/2008 της ΕΕ αρχικά με τον νόμο 3898/2010 για την διαμεσολάβηση, και στη συνέχεια με τον νόμο 4512/2018.

Οι διάφοροι εναλλακτικοί θεσμοί διευθέτησης διαφορών ή άλλως Μέσα Εναλλακτικής επίλυσης διαφορών έχουν στόχο: α) να επιλύουν διαφορές όσο πιο ειρηνικά γίνεται, όπως αναφέρει ο καθηγητής Λάμπρος Κοτσίρης: «Όσο πιο ειρηνικός είναι ο κόσμος, τόσο πιο δίκαιος και όσο πιο δίκαιος, τόσο πιο ειρηνικός»^[3], β) η επίλυση της διαφοράς να γίνεται με το μικρότερο δυνατό κόστος, καθώς για να επιλυθεί τελεσίδικα μια διασυνοριακή εμπορική διαφορά στην Ελλάδα θα απαιτηθεί δαπάνη κατά μέσο όρο 12.471-13.738 € περισσότερο από την διενέργεια διαμεσολάβησης^[4], γ) να επιλύεται ταχύτερα η διαφορά. Παραπάνω αναφέρθηκε, ότι μια διαφορά τακτικής διαδικασίας σε πρώτο βαθμό δύναται

να εκδοθεί μέσα σε 8 μήνες ενώ με κάποιο εξώδικο τρόπο επίλυσης διαφοράς μπορεί να βρεθεί συμβιβαστική λύση ταχύτερα. Συγκεκριμένα, είναι δυνατόν μέσα σε 5-75 μέρες με την Διαμεσολάβηση ή σε 6 μήνες με την διαιτησία^[5] να έχουμε απόφαση, η οποία θα δεσμεύσει τα μέρη και θα αποκτήσει εκτελεστότητα. Τέλος, δ) η προσφυγή των διαδικιών σε κάποιο Μέσο Εναλλακτικής επίλυσης διαφορών οδηγεί στην προστασία της δημόσιας τάξης, καθώς ο φόρτος εργασίας των δικαστηρίων μειώνεται (αποσυμφόρηση των δικαστηρίων), και οι υποθέσεις που δεν μπορούν να επιλυθούν εξωδικαστικά, εξετάζονται ταχύτερα, εξασφαλίζοντας το θεμελιώδες δικαίωμα του κάθε πολίτη για παροχή ένομης προστασίας, αρχικά με την πρόσβασή του στα δικαστήρια, όπως ορίζεται ρητά στο άρθρο 20 Σ. και στην συνέχεια με την έκδοση δικαστικής απόφασης εντός εύλογου χρονικού διαστήματος(άρθρο 6§1 ΕΣΔΑ)^[6].

II. Τα βασικότερα Μέσα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών.

Τα Μέσα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών ή Εναλλακτική διευθέτηση διαφορών (Alternative Dispute Resolution) είναι οι εξωδικαστικοί τρόποι επίλυσης μιας διαφοράς χωρίς την έκδοση δικαστικής απόφασης και δίχως την συμμετοχή κάποιου δικαστή (εξαιρεση αποτελεί η δικαστική μεσολάβηση, άρθρο 214 Β ΚΠολΔ). Επιτρέπεται στα μέρη να προβούν στην επίλυση του ζητήματος που τους απασχολεί οικειοθελώς, δίχως τον εξαναγκασμό και τον φορμαλισμό που επιβάλλει η δικαστική διαδικασία, με αποτέλεσμα οι σχέσεις τους να έχουν περισσότερες πιθανότητες να κλονιστούν ελαφρώς και όχι να διαλυθούν πλήρως^[7].

«μια διαφορά τακτικής διαδικασίας σε πρώτο βαθμό δύναται να εκδοθεί μέσα σε 8 μήνες ενώ με κάποιο εξώδικο τρόπο επίλυσης διαφοράς μπορεί να βρεθεί συμβιβαστική λύση ταχύτερα.»

^[1]Τα στατιστικά στοιχεία που παρατίθενται είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2018_ENG.pdf και αφορούν την δεκαετία 1.11.1998 – 31.12.2008..

^[2]

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/e-epeigon-eisnew.pdf> αιτιολογική έκθεση Βουλής του ν. 4335/2015. Σελ.2

^[3]

<http://www.capital.gr/epixeiriseis/3245105/enimer>

otiki-ekdilosi-ebea-opemed-gia-ti-diamisolabisi-stin-ellada

^[4]Παπαδοπούλου, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Α.Π.Θ. «Διαμεσολάβηση, Διαιτησία και Διαμεσοδιαιτησία», <https://ikee.lib.auth.gr/record/297941/files/GRI-2018-21596.pdf>, Μάρτιος 2018, σελ. 9.

^[5] <http://www.eodid.org/el/ypiresies/diamisolavisi/>.

^[6] Νίκας, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, Εκδόσεις Σάκουλα, Β' Έκδοση, 2016, σελ.12.

^[7] Σταυρουλάκη, Ο σύγχρονος θεσμός της διαμεσολάβησης, <https://www.academia.edu>, σελ. 3.

Η προβληματική της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης

Τα Βασικότερα Μέσα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών είναι 8, και θα αναλυθούν εν συντομία παρακάτω, εκτός της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης του άρθρου 182 ν. 4512/2018 (μορφή της διαμεσολάβησης) που θα αποτελέσει το αντικείμενο της επόμενης ενότητας:

Αρχικά, η Διαιτησία (arbitration) αποτελεί την πιο διαδεδομένη διαδικασία εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Τα ενδιαφερόμενα μέρη μέσω ρητρών που ορίζουν στις συμβάσεις τους ή μετά την επέλευση αντιδικίας, επιλέγουν το διαιτητικό δικαστήριο που θα αποφανθεί για τυχόν ή παρούσες διαφορές, ειουσίως. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να επιλύονται οι υποθέσεις με εχεμύθεια, να ορίζουν τα ίδια τα μέρη την διαδικασία και τους όρους αυτής, καθώς και τα πρόσωπα (διαιτητές από 1 ή περισσότεροι, ακόμα και ολόκληρο το δικαστήριο (ΚΠολΔ871)) που θα αποφανθούν επί της διαφοράς. Η απόφαση είναι δεσμευτική για τα μέρη.

Η Διαιτησία ορίζεται στα άρθρα 867-903Κ Πολ. Δ., τον ν. 2735/1999 και από τον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας (Ε.Ο.Δ.Ι.Δ.), αν τα μέρη επιλέξουν την συγκεκριμένη μορφή ρύθμισης της διαδικασίας^[8]. Αναφορικά με τα Διαιτητικά Δικαστήρια γίνεται μνεία και στον Κώδικα Διηγόρων. Συγκεκριμένα στο άρθρο 131 γίνεται αναφορά στη Μόνιμη διαιτησία των δικηγορικών συλλόγων που εξουσιοδοτούνται βάσει Π.Δ.. Οι διαφορές που μπορούν να ρυθμιστούν από τον θεσμό της διαιτησίας είναι όλες οι διαφορές ιδιωτικού δικαίου που προβλέπονται στο άρθρο 132§1 Κ.Δ.. Το άρθρο 132Κ.Δ. παραπέμπει σιωπηρώς στο άρθρο 867 Κ Πολ. Δ.^[9].

Οι Διαπραγματεύσεις (negotiations) ως θεσμός αποτελεί αρχαία μέθοδος επίλυσης διαφορών, με σκοπό την επίλυση μιας διαφοράς. Σήμερα, παρότι δεν υπάρχει ο κίνδυνος του πολέμου αλλά της δικαστικής διαμάχης, τα εμπλεκόμενα μέρη συμμετέχουν καλόπιστα, δίχως την παρέμβαση τρίτου προσώπου, σε ένα στάδιο ανταλλαγής πληροφοριών, συζητήσεων κ.λπ. Η διαδικασία αυτή αποσκοπεί στην επίτευξη κοινά αποδεκτής συμφωνίας,

και στην διευθέτηση τυχόν συγκρουόμενων συμφερόντων συμβιβαστικά. Αποτελεί τον βασικότερο τρόπο επίλυσης διαφορών στις καταναλωτικές συμβάσεις^[10].

Επιπρόσθετα, η Συμφιλίωση (conciliation) αποτελεί μια διαδικασία, σύμφωνα με την οποία τα μέρη προσφεύγουν σε ένα πρόσωπο που εμπιστεύονται, με σκοπό τη φιλική διευθέτηση της διαφοράς που έχει ανακύψει. Η απόφαση αυτή δεν έχει καμία δεσμευτικότητα και τα μέρη δεν είναι υποχρεωμένα να προβούν σε αυτή την διαδικασία. Τέλος, έχουν πάντα την δυνατότητα σε περίπτωση που δεν καρποφορήσει η διαδικασία αυτή, να προσφύγουν στην τακτική δικαιοσύνη^[11].

Η Διευκόλυνση (facilitation) είναι ακόμα μέσο εναλλακτικής επίλυσης αγαθών που λαμβάνει χώρα κυρίως, όταν τα εμπλεκόμενα μέρη είναι μέλη μιας ενιαία οντότητας (π.χ. επιχειρηματικής, οικονομικής, κοινωνικής κ.α.). Τα μέρη εκούσια (ενισχύεται και σε αυτή την περίπτωση η καλοπιστία των μερών να λύσουν την διαφορά με ειρηνικά μέσα) επιλέγουν τρίτο πρόσωπο-ουδέτερο/μεσολαβητή δίχως εξουσία, για να τους βοηθήσει να προβούν σε παραγωγικές συζητήσεις επί των επίμαχων ζητημάτων και να βρεθεί συμβιβαστική λύση. Η απόφαση δεν είναι δεσμευτική. Στόχος της συγκεκριμένης μεθόδου είναι η επίλυση θεμάτων που ανακύπτουν κυρίως στο σχολείο, τον κοινωνικό περίγυρο ή τον χώρο εργασίας^[12].

Η Πρώιμη ουδέτερη αξιολόγηση (fact finding - early neutral evaluation) ως θεσμός χρονολογείται στα τέλη του 20ου αιώνα. Αποτέλεσε μια προσπάθεια για τον περιορισμό των δαπανών που απαιτούσε μια δικαστική διαδικασία. Έτσι, τα μέρη με δική τους πρωτοβουλία, προσλαμβάνουν τρίτο αντικειμενικό πρόσωπο λόγω γνώσεων, εμπειρίας και ικανοτήτων, ο οποίος θα εξετάσει με διάφορα μέσα (όχι πάντοτε τα προβλεπόμενα από τον νόμο), τι έκβαση θα έχει η διαφορά αν τεθεί σε δικαστική διαμάχη. Η διαδικασία είναι εμπιστευτική, και τα στοιχεία, καθώς και η επικοινωνία που έλαβε χώρα στο πλαίσιο της συζήτησης, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε άλλη μελλοντική διαδικασία. Ο σκοπός

«Οι διαφορές που μπορούν να ρυθμιστούν από τον θεσμό της διαιτησίας είναι όλες οι διαφορές ιδιωτικού δικαίου που προβλέπονται στο άρθρο 132§1 Κ.Δ.»

[8] <http://www.eodid.org/el/ypiresies/diaitisia/>.

[9] Κ.Γώγος / Ι. Κωνσταντίνου (Ανθίμος), Ερμηνεία Κώδικα Διηγόρων, 2016 άρθρα 131-132., σελ. 360επ.

[10] Θεοχάρης, Η Διαμεσολάβηση ως μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, 2015, σελ. 23.

[11] Θεοχάρης, Ό.π. σελ.27

[12] Θεοχάρης, ό.π. σελ. 30-31.

Ελληνική Πολιτική Δικονομία

αυτής της εναλλακτικής μεθόδου είναι να προσφέρει στα μέρη μια εκτίμηση για το τι πρόκειται να συμβεί σε περίπτωση αντιδικίας, και να τους βοηθήσει να αποφανθούν αν θα προχωρήσουν σε συμβιβαστική λύση ή σε δικαστική διαμάχη^[13].

Σχετικά σύγχρονο μέσο αποτελεί η Ηλεκτρονική επίλυση διαφοράς (online dispute resolution ODR). Ο θεσμός αυτός, μαζί με τον Συνήγορο του Πολίτη, αφορούν καταναλωτικές σχέσεις. Ειδικότερα, σε περίπτωση αθέτησης συμβατικής συμπεριφοράς π.χ. στην πώληση, πωλήθηκε ελαττωματικό προϊόν ή δεν έγινε η αποπληρωμή του τιμήματος, ο καταναλωτής ή ο έμπορος αντίστοιχα, μπορούν να καταφύγουν στην πλατφόρμα της Ε.Ε., να καταχωρήσουν την προκείμενη διαφορά, η οποία θα διεκπεραιώνεται μέσω διαδικτύου^[14]. Κάθε μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών έχει δικό του κοστολόγιο, δυσανάλογα μικρότερο από την δικαστική διαδικασία και σε συντομότερο χρονικό πλαίσιο έκδοσης αποφάσεως, καθώς η διαφορά μπορεί να επιλυθεί το αργότερο σε 90 μέρες^[15].

Εξίσου σύγχρονος θεσμός όπως η ηλεκτρονική επίλυση διαφοράς είναι ο Συνήγορος του Πολίτη (ombudsman). Ο Συνήγορος του Πολίτη αποτελεί Ευρωπαϊκό Θεσμικό όργανο από το 1994, με σκοπό την προστασία του καταναλωτή. Ο Συνήγορος του Πολίτη ύστερα από την πρόσκλησή του από την πλευρά του καταναλωτή συνήθως, ακούει τις απόψεις των μερών. Αφού τις εξετάσει, εκδίδει αιτιολογημένη γνώμη και συστήνει την άρση των αυθαιρεσιών. Παρόλο που οι γνώμες του δεν έχουν δεσμευτικότητα, λόγω του κύρους του ως μόρφωμα της Ε.Ε. αναγκάζει το πρόσωπο που έχει προβεί στην αυθαιρεσία να συμμορφωθεί στις νόμιμες υποχρεώσεις του με σκοπό στο τέλος να εφαρμοστεί το δίκαιο^[16].

Το όγδοο και τελευταίο μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών το ίδιο διαδεδομένο με την διαιτησία είναι η διαμεσολάβηση

(mediation).. Ο θεσμός της Διαμεσολάβησης δεν είναι κάτι καινοτόμο, έχει βαθειά Ελληνική ρίζα καθώς ιστορικοί υποστηρίζουν ότι στην Μινωική (2600-1450π.Χ). και στην Αρχαϊκή περίοδο (800-459π.Χ.), υπήρχαν διαιτητές και συμβιβαστές^[17]. Δεν συνιστά τρόπο εξωδικαστικής απονομής δικαιοσύνης, διότι ο διαμεσολαβητής δεν επιτρέπεται να προβεί σε οποιαδήποτε υπόδειξη προς τα μέρη ούτε σε επιβολή δικών του αντιλήψεων σύμφωνα με το Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής^[18]. Αποτελεί διαδικασία, κατά την οποία τα μέρη επιλέγουν εθελοντικά τρίτο ουδέτερο πρόσωπο, με σκοπό να τους βοηθήσει να επιτύχουν αμοιβαία αποδεκτή συμφωνία για την διαφορά τους, προσδίδοντας έτσι στον θεσμό εμπιστευτικότητα-απόρρητο, εθελοντικό χαρακτήρα και ουδετερότητα, αμεροληψία στον διαμεσολαβητή (179§2 ν.4512/2018). Ο διαμεσολαβητής δεν κρίνει ούτε αποφαινεται επί της διαφοράς και φροντίζει η διαδικασία να είναι σύμφωνη με τον νόμο^[19].

Σήμερα, η διαμεσολάβηση αποτελεί έναν από τους βασικότερους θεσμούς διευθέτησης διαφορών στον κόσμο αλλά και στην Ευρώπη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να αντιμετωπίσει την ανομοιομορφία που αντιμετώπιζαν τα κράτη μέλη, σχετικά με την ποιότητα και τις υπηρεσίες ως προς τον θεσμό της διαμεσολάβησης, το 2004 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε σχετική πρόταση οδηγίας.

Το 2008 ψηφίσθηκε η Οδηγία 2008/52 Ε.Κ., η οποία είναι ελάχιστης εναρμόνισης, με αποτέλεσμα να μην να υπάρχει δεσμευτικότητα ως προς τον ορισμό του θεσμού, παράλληλα όμως να δίδεται ευχέρεια στα κράτη να ρυθμίσουν τον θεσμό μόνα τους. Αποτελεί μια λύση επικίνδυνη διότι ορισμένα κράτη πιθανόν να προβούν στην απλή εναρμόνιση της οδηγίας, δίχως κάποια ιδιαίτερη ενασχόληση επί του θέματος. Ταυτόχρονα όμως είναι πολλά υποσχόμενη καθώς κάποια κράτη ενδεχομένως να προβούν σε καινοτόμες ρυθμί-

«η διαμεσολάβηση αποτελεί έναν από τους βασικότερους θεσμούς διευθέτησης διαφορών στον κόσμο αλλά και στην Ευρώπη»

[13] Θεοχάρης, Ό.π. σελ. 32.

[14] <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/index.cfm?event=main.home2.show&lng=EL>.

[15] Γκορτσος/Λιβαδά, Επιμέλεια Συλλογικού Τόμου – Έργου Χρηματοπιστωτικό δίκαιο, Τεύχος 3/2011, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος-Νοέμβριος- Δεκέμβριος, Έκδοση 2017, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Σελ.422-423

[16] Θεοχάρης, Ό.π. σελ. 36.

[17] Σ. Αντωνέλος- Ε.Πλέσσα, Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, 2014, σελ.3.

[18] <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/7b24652e-78eb-4807-9d68-e9a5d4576eff/D-ASTIK-EPIST.pdf>.

[19] Ανθιμος, άρθρο «Εξωδικαστική επίλυση διαφορών Ελληνικό δίκαιο και κοινοτικές εξελίξεις», ΔΑΕ & ΕΠΕ 9/2006, σελ.411-412.

Η προβληματική της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης

σεις και πτυχές που θα ορίσουν κατά την εναρμόνιση της οδηγίας με αποτέλεσμα την εξέλιξη του θεσμού. Στην Ελλάδα η εναρμόνιση της οδηγίας επήλθε με τον νόμο 3898/2010 και στην συνέχεια με τον Ν. 4512/2018. Ο δικονομικός νομοθέτης στο δεύτερο βιβλίο, πρώτο κεφάλαιο, ορίζει την απόπειρα συμβιβασμού των διαδίκων. Αποτελεί προσπάθεια του νομοθέτη να εισαγάγει στην δικονομία την δυνατότητα των διαδίκων να προβαίνουν σε εξώδικαστικές μορφές επίλυσης της διαφοράς τους. Η προσπάθεια αυτή γίνεται αντιληπτή στο άρθρο 116Α Κ.Πολ.Δ. που ανήκει στο κεφάλαιο 13 -Θεμελιώδεις δικονομικές αρχές, προβλέποντας, ότι το δικαστήριο πρέπει να ενθαρρύνει σε κάθε στάση της δίκης και σε κάθε διαδικασία, τη συμβιβαστική επίλυση και την επιλογή της διαμεσολάβησης ως μέτρο εξώδικης επίλυσης της διαφοράς, αλλά και στα άρθρα 214Α Κ.Πολ.Δ. και στο άρθρο 35§3 Κ.Δ., όπου ο εντολοδόχος δικηγόρος οφείλει να ενημερώσει και να συμβουλευθεί τον εντολέα του για τις προοπτικές συμβιβαστικής διευθέτησης. Παρά ταύτα, ο εθελοντικός χαρακτήρας σε ορισμένες κατηγορίες διαφορών εξαλείφεται με την εισαγωγή της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης με το άρθρο 182 του ν. 4512/2018.

III. Η υποχρεωτική διαμεσολάβηση και η προβληματική που δημιουργήθηκε γύρω από τον θεσμό.

Η βασική καινοτομία που εισήγαγε ο ν. 4512/2018 είναι η υποχρεωτική διαμεσολάβηση, ένα μοντέλο που ομοιάζει με το αντίστοιχο ιταλικό. Η υποχρεωτική διαμεσολάβηση ρυθμίζεται στο άρθρο 182. Δημιουργεί ένα πλαίσιο με κλειστό αριθμό ειδών διαφορών που δεν υπάγονται στην υποχρεωτική διαμεσολάβηση (182§2Α) και άλλων διαφορών επί των οποίων προβλέπεται ως προδικασία (με ποινή απαραδέκτου της συζήτησης), η υπαγωγή τους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης (άρθρο 182§1). Οι διαφορές είναι οι εξής:

Οι διαφορές ανάμεσα στους ιδιοκτήτες ορόφων ή διαμερισμάτων από τη σχέση οροφωκτησίας, οι διαφορές από τη λειτουργία απλής και σύνθετης κάθετης ιδιοκτησίας, οι διαφο-

ρές αφενός ανάμεσα στους διαχειριστές ιδιοκτησίας κατ' ορόφους και κάθετης ιδιοκτησίας και αφετέρου στους ιδιοκτήτες ορόφων, διαμερισμάτων και κάθετων ιδιοκτησιών, καθώς επίσης και διαφορές που εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο των άρθρων 1003 έως 1031 του ΑΚ. Οι διαφορές αυτές υπάγονται στο Ειρηνοδικείο ή στο Μονομελές (Κ.Πολ.Δ. 14§1 γ και 17 αρ. 3) με την ειδική διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (614 αρ.2 Κ.Πολ.Δ.). Αποτελούν διαφορές που ο νομοθέτης εκτιμά ότι τα μέρη μπορούν να προβούν σε κάποια συμφωνία χωρίς την απαραίτητη συμβολή ενός δικαστή.

Όλες οι αυτοκινητικές διαφορές που αφορούν αξιώσεις αποζημιώσεως, εφόσον οι ζημιές είναι υλικές και δεν επήλθε από το ζημιόγONO γεγονός θάνατος ή σωματική βλάβη. Αφορά τις απαιτήσεις ασφαλιστικών εταιριών, ασφαλισμένων ή των διαδόχων αυτών. Η πρόβλεψη του νομοθέτη στην ανωτέρω περίπτωση είναι εύλογη. Ο νομοθέτης ορθώς δεν υπάγει τις περιπτώσεις του θανάτου και της σωματικής βλάβης καθώς είναι περιστάσεις στις οποίες υπάρχει το ζήτημα μια ασφαλιστική να προβεί σε αθέμιτες μεθόδους πίεσης του άλλου μέρους. Απαιτείται επομένως εξειδικευμένη γνώση ενός δικαστηρίου για τον μετριασμό της ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης ή τυχόν διατροφής, σύνταξης συζύγου κλπ. Τέλος, αόριστη είναι η έννοια της σωματικής βλάβης, διότι δεν ορίζεται αν στην έννοια της σωματικής βλάβης εντάσσεται η βλάβη υγείας (π.χ. από την σύγκρουση, ο παθών υπέστη κάποιο ψυχικό «σοκ»)^[20], ή αν εμπερικλείει κάθε μορφή σωματικής βλάβης. Ερμηνεύοντας τελεολογικά την διάταξη ο νομοθέτης έχει διττό σκοπό· αφενός να προστατεύσει το αδύναμο μέρος που είναι ο ζημιωθής, κυρίως στην περίπτωση ενός τραυματισμού ή θανάτου, αφετέρου να προαγάγει τον θεσμό της διαμεσολάβησης. Έτσι, ένας τραυματισμός ή σσονος σημασίας λ.χ. κάποια γρατζουνιά, οίδημα ή πρήξιμο που δεν μεταβάλλει ουσιαδώς την καθημερινότητά του παθόντα, θα μπορούσε να υπαχθεί στον θεσμό της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης χωρίς να γίνεται γραμματική ερμηνεία της διατάξεως. Άξιο αναφοράς είναι ότι η σωματική βλάβη και η βλάβη υγεία συνήθως έχουν τις ίδιες έννοιες συνέπειες αλλά δεν ταυτίζονται βλ.

«Απαιτείται επομένως εξειδικευμένη γνώση ενός δικαστηρίου για τον μετριασμό της ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης ή τυχόν διατροφής, σύνταξης συζύγου κλπ»

[20] Ποδηματά, ο.π. σελ. 839.

Ελληνική Πολιτική Δικονομία

ΑΚ928/929^[21]. Ο νομοθέτης ορθώς προέβη στην αναφορά μόνο της σωματικής βλάβης διότι η βλάβη υγείας θα ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθεί καταχρηστικά (ΑΚ 281) από τον παθόντα για να παρακάμψει τον στάδιο της διαμεσολάβησης, πράγμα το οποίο δεν ορίζεται στην αιτιολογική έκθεση της Βουλής.

Οι διαφορές από αμοιβές του Κ.Πολ.Δ. 622Α. Οι διαφορές αυτές προβλέπονται στο 614 αρ. 5 Κ.Πολ.Δ. (ειδικές διαδικασίες) και υπάγονται στην αρμοδιότητα Ειρηνοδικείου (14§1α, 15αρ.11) ή στην εξαιρετική αρμοδιότητα του Μονομελούς (16 αρ. 7-8).

Οι οικογενειακές διαφορές, εκτός από αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 592 §1 περ. α,β,γ και §2. Επίσης, θα πρέπει να εξαιρούνται από την διαδικασία της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης οι περιπτώσεις του άρθρου 592§1 περ.δ (διαφορές για την υποχρέωση για συμβίωση, την από κοινού ρύθμιση του συζυγικού βίου, του συζυγικού επωνύμου κλπ) και οι διαφορές του άρθρου Κ.Πολ.Δ 592§3 περ. α-δ, που αναφέρονται: στις συνεισφορές των συζύγων, διατροφή, επικοινωνίας γονέα τέκνου κ.λπ^[22].

Οι διαφορές που αφορούν σε απαιτήσεις αποζημίωσης ασθενών ή των οικείων τους σε βάρος ιατρών, οι οποίες ανακύπτουν κατά την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας των τελευταίων. Ζήτημα δημιουργείται για την ευθύνη της κλινικής, η οποία συνενάγεται συνήθως εις ολόκληρο. Το πρόβλημα έγκειται όταν εναχθεί ο γιατρός με την κλινική στο ίδιο δικόγραφο, ως απλοί ομόδικοι. Τότε, η προθεσμία κατάθεσης προτάσεων για τον γιατρό θα ανασταλεί ενώ για την κλινική όχι. Έπειτα, ο όρος γιατρός εξειδικεύεται στο άρθρο 266 του ίδιου νόμου, με αποτέλεσμα η αστική ευθύνη οδοντίατρου, κτηνίατρου, φυσιοθεραπευτή κ.λπ. να μην υπάγεται στον θεσμό με κίνδυνο να δημιουργήσει σύγχυση^[23]. Τέλος, ζήτημα φαίνεται να υπάρχει και από τη ανισορροπία δυνάμεως που φαίνεται να έχουν τα εμπλεκόμενα μέρη καθώς η κλινική

και η τυχόν ασφαλιστική της έχουν μεγαλύτερη διαπραγματευτική υπεροχή συγκριτικά με τον παθόντα.

Οι διαφορές που δημιουργούνται από την προσβολή εμπορικών σημάτων, διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, βιομηχανικών σχεδίων ή υποδειγμάτων. Ο νομοθέτης δεν ορίζει τι συμβαίνει σε τυχόν μεικτή διαφορά των ανωτέρων π.χ. franchising.

Τέλος, οι διαφορές από χρηματιστηριακές συμβάσεις, δηλαδή συμβάσεις με αντικείμενο χρηματοπιστωτικά μέσα (μηνιές αξίες, μέσα χρηματαγοράς, μερίδια οργανισμών συλλογικών επενδύσεων κ.λπ.). Με κάθε χρηματιστηριακή σύμβαση συνδέεται στενά και η παρεπόμενη σύμβαση παροχής επενδυτικών υπηρεσιών ανάμεσα στον ιδιώτη και την Τράπεζα ή Α.Ε.Π..Ε.Υ.. Επομένως, η διαφορά μπορεί να ανακύπτει από τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την παρεπόμενη σύμβαση π.χ. το καθήκον διαφώτισης για παροχή ορθών, πλήρων και σαφών επενδυτικών πληροφοριών ή προσαρμοσμένων συμβουλών αναφορικά με το αντικείμενο, υποχρέωση που πηγάζει από τα άρθρα 24επ 4514/2018. Η ευθύνη αυτή δημιουργεί αδικοπρακτικό χαρακτήρα και θα πρέπει να εκφεύγει από το πλαίσιο που ορίζει η 7η περίπτωση υπαγωγής στον θεσμό της διαμεσολάβησης, κάτι το οποίο δεν ρυθμίζεται στο γράμμα του νόμου^[24].

Σύμφωνα με το άρθρο 206 ν.4512/2018, η ουσιαστική ισχύς του άρθρου 182 θα ξεκινούσε μετά την πάροδο 9 μηνών από την δημοσίευση του νόμου, δηλαδή στις 17/10/2018. Όμως, στις 28/6/2018, η διοικητική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου εξέδωσε γνωμοδότηση (34/2018), η οποία χαρακτήριζε το άρθρο 182, αντίθετο προς τις διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος, 6 παρ. 1, 13 ΕΣΔΑ, και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ με πλειοψηφία (21-17). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, ο Υπουργός Δικαιοσύνης να καταθέσει τροπολογία, η οποία εντάχθηκε στο άρθρο 19 ν. 4566/2018, τροποποιώντας το άρθρο

«η διοικητική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου εξέδωσε γνωμοδότηση (34/2018), η οποία χαρακτήριζε το άρθρο 182, αντίθετο προς τις διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος»

^[21] Γιαννόπουλος, Η απόπειρα εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς μέσω διαμεσολάβησης ως όρος του παραδεκτού της συζήτησης κατά το Ν 4512, 2018, σελ. 81-83.

^[22] Ποδηματά, ο.π. σελ.840. Αντίθετη άποψη Μακρίδου, Ειδικές διαδικασίες, 2017, σελ. 116-117 και

Γιαννόπουλος, «Ολ.Α.Π. Η αντίθεση του υποχρεωτικού χαρακτήρα της διαμεσολάβησης στο Σ. και την ΕΣΔΑ), ΕΠολΔ, 2018, σελ. 311.

^[23] Γιαννόπουλος, Η απόπειρα εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς μέσω διαμεσολάβησης ως όρος του παραδεκτού της συζήτησης κατά το Ν 4512, 2018, σελ.94-95.

^[24] Ποδηματά, ο.π. σελ.841.

Η προβληματική της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης

206 ν. 4512/2018, όπου η φράση «εννέα (9) μήνες από τη δημοσίευσή του» αντικαθίσταται από τη φράση «τη 16η Σεπτεμβρίου 2019»^[25].

Ειδικότερα, στην γνωμοδότηση της διοικητικής Ολομέλειας του Αρείου Πάγου υποστηρίχθηκαν έντονα αντικρουόμενες απόψεις, και αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτό από την ισχυρή μειοψηφία της ψηφοφορίας. Η γνωμοδότηση θα εξεταστεί στα κύρια σημεία της σχετικά με τα επιχειρήματα υπέρ και κατά.

Η εισήγηση έγινε από τον Αρεοπαγίτη Δικαστή Νικόλαο Πιπιλίγκα, ο οποίος εξέτασε τον νόμο 4512/2018 αναφορικά με την υποχρεωτική διαμεσολάβηση μέσα από 4 πτυχές: την Νομολογία Α.Π., την Νομολογία ΕΔΔΑ, ερμηνεία της οδηγίας 52/2008 Ε.Ε. και την Νομολογία Δ.Ε.Ε. Αναλυτικότερα:

Ο Α.Π και τα δικαστήρια της ουσίας είχαν ασχοληθεί στο παρελθόν με ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις που επέβαλαν την υποχρεωτική διαιτητική επίλυση διαφορών (π.χ. άρθρο 3§3 Π.Δ. 723/1979, άρθρο 5 Α.Ν. 555/1968 κ.α.), οι οποίες κρίθηκαν κατ' αρχήν αντισυνταγματικές, διότι απέκλειαν αθέμιτα την πρόσβαση του διαδίκου σε φυσικό δικαστή, όμως κρίθηκε ότι δεν τίθεται ζήτημα αντισυνταγματικότητας ως προς την ουσία τους. Με βάση τα ανωτέρω αναλογικά πρέπει να αντιμετωπιστεί και η υποχρεωτική διαμεσολάβηση, καθώς η υποχρεωτικότητα αυτή περιορίζει προσωρινά το δικαίωμα των μερών στην δικαστική προσφυγή, αλλά τους δίνει την δυνατότητα να αποχωρήσουν από την διαδικασία της διαμεσολάβησης άμεσα και ανατιολόγητα, επιτρέποντάς τους να προσφύγουν στην δικαστική διαδικασία. Επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αντίθετη στην ρύθμιση του άρθρου 20§1 Σ, διότι αποτελεί σχετικό περιορισμό χωρίς υπερβολική δυσχέρεια πρόσβασης των μερών στην δικαστική διαδικασία, με στόχο την αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και την προαγωγή της εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών στην ελληνική έννομη τάξη.

Κρίσιμο σημείο αναφοράς στην νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α είναι η υπόθεση Momčilović κατά Κροατίας, στην οποία έκρινε ότι είναι

θεμιτός ο περιορισμός πρόσβασης στο δικαστήριο, εφόσον δεν θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος και δεν παραβιάζεται το άρθρο 6§1 Ε.Σ.Δ.Α. Συγκεκριμένα, το κροατικό δικαστήριο έκρινε ως απαράδεκτη την αγωγή διότι δεν είχε τηρηθεί η προδικαστική προϋπόθεση που έθετε ο Κροατικός Κ.Πολ.Δ. για υποχρεωτική απόπειρα φιλικού διακανονισμού. Επομένως, αναλογικά θα μπορούσε να θεωρηθεί θεμιτή η υποχρεωτική διαμεσολάβηση ως μερικώς περιορισμός πρόσβασης στο δικαστήριο, χωρίς να θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος.

Η Οδηγία 2008/52 Ε.Κ. ορίζει στο προοίμιο της (σκέψη 14), ότι «η Οδηγία δεν θα πρέπει να θίγει τυχόν εθνική νομοθεσία, η οποία καθιστά την προσφυγή στη διαμεσολάβηση υποχρεωτική ή την συνδέει με κίνητρα ή κυρώσεις» (βλ. 182B του ν. 4512/2018). Επίσης, το άρθρο 3 εδ. α της ίδιας οδηγίας ορίζει, ότι τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν την υποχρεωτική διαμεσολάβηση στο δικαίό τους. Αντίστοιχη πρόβλεψη υπάρχει και στο άρθρο 5§2 της οδηγίας. Επομένως, είναι θεμιτή η υποχρεωτική διαμεσολάβηση εφόσον δεν παραβιάζονται οι αρχές που έχει αναπτύξει το ΔΕΕ από την νομολογία του.

Τέλος, το ΔΕΕ μέσα από την νομολογία του στις υποθέσεις Alassini (C-317-320/2008) και Menini (C-75-2016) ερμήνευσε τον θεσμό της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης υπό το πρίσμα του άρθρου 6§1 Ε.Σ.Δ.Α., του άρθρου 47 του Χάρτη Θ.Δ. και της Οδηγίας 2008/52 Ε.Κ.. Όρισε ότι δεν παραβιάζονται οι παραπάνω εγγυήσεις από τον θεσμό της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης, εφόσον πληρούνται 2 αρχές. Αρχικά η αρχή της ισοδυναμίας (να μην υπάρχουν λιγότερο ευνοϊκές διατάξεις στις εσωτερικές προσφυγές από τις διατάξεις που απορρέουν από το δικαίωμα της ένωσης) και στην συνέχεια η αρχή αποτελεσματικότητας της ένδικης προστασίας, η οποία εξετάζεται μέσα από 4 κριτήρια:

Πρώτα πρώτα εξετάζεται το κριτήριο έλλειψης δεσμευτικότητας. Τα μέρη δεν δεσμεύονται να επιλύσουν την διαφορά τους με τον θεσμό της διαμεσολάβησης καθώς σύμφωνα με

«θα μπορούσε να θεωρηθεί θεμιτή η υποχρεωτική διαμεσολάβηση ως μερικώς περιορισμός πρόσβασης στο δικαστήριο, χωρίς να θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος»

^[25] Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική Έκθεση της Βουλής αρ.255/9/2018 <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bbb1>

Ελληνική Πολιτική Δικονομία

το άρθρο 191§1 εδ. Τελ., τα μέρη είναι ελεύθερα ανά πάσα στιγμή να αποχωρήσουν από τη διαδικασία χωρίς αιτιολογία ή ποινή.

Στην συνέχεια το κριτήριο της χρονικής διάρκειας: Σύμφωνα με το άρθρο 182§4Α εδ. Γ και δ , η πρώτη συνεδρία λαμβάνει χώρα εντός 15ημερών από την γνωστοποίηση της αίτησης του προσφεύγοντος στο άλλο και η ολοκλήρωση πρέπει να είναι εντός 30 μερών, δηλαδή 45μέρες στο σύνολο.

Έπεται το κριτήριο της αναστολής της παραγραφής αποσβεστικών προθεσμιών κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης: Το άρθρο 185 του νόμου, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 27§2γ του ν. 4531/2018, αναστέλλονται οι προθεσμίες παραγραφής και απόσβεσης δικαιωμάτων/ αξιώσεων για διάστημα 3μηνών μέχρι την σύνταξη πρακτικού αποτυχίας ή την επίδοση δήλωσης αποχώρησης ενός μέρους. Τελευταίο εξετάζεται το κριτήριο ανυπαρξίας ή του ελάχιστου ύψους των εξόδων της διαδικασίας. Το κριτήριο αυτό αποτελεί την κορωνίδα διχασμού της νομικής θεωρίας, για το αν το χρηματικό ποσό που ορίζει ο νόμος στο άρθρο 194 για την διενέργεια διαμεσολάβησης παραβιάζει τις ανωτέρω εγγυήσεις που θεσπίζονται από τα ενωσιακά κείμενα.

Κατά την διάρκεια των συζητήσεων θίχτηκαν πολλά ζητήματα από τους νομικούς θεωρητικούς^{126]} που ενδεχομένως να θίγουν το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη, π.χ. αν η προβλεπόμενη υποχρέωση του διαδίκου να παρίσταται στον διαμεσολαβητή μετά του πληρεξουσίου του δικηγόρου ή η προβλεπόμενη υποχρέωση του διαδίκου να εμφανισθεί αυτοπροσώπως (με τον δικηγόρο του) στον διαμεσολαβητή κ.α., τα οποία δεν απασχόλησαν το δικαστήριο σχετικά με την συμβατότητα των εγγυήσεων. Το ζήτημα που διχασε την θεωρία αποτέλεσε το ύψος εξόδων της διαμεσολάβησης αιόμα και αν αυτή αποβεί απρόσφορη.

Υποστηρίχθηκαν 2 απόψεις: Η πρώτη άποψη υποστηρίχθηκε στο υπόμνημα του Προέδρου των δικηγορικών συλλόγων, του αντιεισαγγελέα του Α.Π., από τον Αρεοπαγίτη Γεώργιο Αποστολάκη κ.α.. Ειδικότερα, η πρώτη άποψη υποστήριξε, ότι με βάση το άρθρο 194

του ν. 4512/2018 προβλέπονται οι αμοιβές της διαδικασίας κατά το ελάχιστο όριο, οι οποίες ανέρχονται ως ελάχιστη αμοιβή δικηγόρων με Φ.Π.Α. 198,40€, ο διαμεσολαβητής με Φ.Π.Α. 210,80€ για 2 ώρες σε διαφορά που υπάγεται στην τακτική διαδικασία, 62€ για διαφορά που υπάγεται στην ειδική διαδικασία και 124€/την ώρα αν ο χρόνος της διαμεσολάβησης ξεπεράσει τις 2 ώρες. Επιπρόσθετα, σε τυχόν διαφορές που χρήζουν πραγματογνωμοσύνης ή έξοδα μετακίνησης τα μέρη επιβαρύνονται σε αυτά καθώς και σε πρόστιμο στο μέρος που τυχόν δεν εμφανίστηκε.

Συνολικά, η διαδικασία μπορεί να φτάσει περίπου τα 2.000 ευρώ το ελάχιστο. Τα χρήματα αυτά δίδονται από τα μέρη ανεξάρτητα αν η διαδικασία τελεσφορήσει ή όχι. Σαφώς ένα ποσό της τάξεως των 2.000 ευρώ μόνο για την προδικασία, στην εποχή της κρίσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί αμελητέο ή ελάχιστο έξοδο. Ζήτημα δημιουργείται, όταν ανακύπτει διαφορά με ασθενέστερο μέρος, π.χ. στην περίπτωση της ιατρικής αμέλειας που ως εναγόμενοι είναι κλινικές, νοσοκομεία ή γιατροί, ή στις αυτοκινητικές διαφορές που έχουν ως αντίδικο ασφαλιστικές, όπου το αδύναμο οικονομικά μέρος αναγκάζεται εκ των πραγμάτων να προβεί σε συμβιβασμό γιατί δεν θα μπορεί να ανταπεξέλθει στα επερχόμενα έξοδα της δικαστικής διαδικασίας, με αποτέλεσμα να παραβιάζεται το δικαίωμα πρόσβασης στην δικαιοσύνη. Με βάση τα παραπάνω υποστηρίχθηκε, ότι παραβιάζονται τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος, 6 παρ. 1, 13 της ΕΣΔΑ και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και θα πρέπει να κριθεί αντισυνταγματικό το άρθρο 182 του ν. 4512/2018, όπως και έγινε, καθώς υπέρ αυτής της άποψης αυτής τάχθηκαν 21Αρεοπαγίτες από τους 38 παρόντες.

Η δεύτερη άποψη υποστηρίχθηκε από τον εισηγητή Αρεοπαγίτη, τον Αρεοπαγίτη Μαχαίρα και άλλους 15Αρεοπαγίτες. Ειδικότερα επιστρατεύθηκαν τα εξής επιχειρήματα:

« η διαδικασία μπορεί να φτάσει περίπου τα 2.000 ευρώ το ελάχιστο. Τα χρήματα αυτά δίδονται από τα μέρη ανεξάρτητα αν η διαδικασία τελεσφορήσει ή όχι.»

^{126]} Γιαννόπουλος, Η απόπειρα εξωδικαστικής επίλυσης της διαφοράς μέσω διαμεσολάβησης ως όρος του παραδεκτού της συζήτησης κατά το Ν 4512, 2018 και Ποδημάτα, Ο Θεσμός αντιμετώπος με τα δικαιοκρα-

τικά όριά του: το δικαίωμα πρόσβασης στην δικαιοσύνη και το κοινωνικό αγαθό της Νομιμότητας, Εφαρμογές αστικού δικαίου & πολιτικής δικονομίας, 2018.

Η προβληματική της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης

Ο αριθμός διαπιστευμένων διαμεσολαβητών είναι ογκώδης, οπότε θα υπάρχει χαμηλή ωριαία ελάχιστη αμοιβή λόγω της διαθεσιμότητας.

Επιμερισμός των εξόδων και από τους δυο διαδίκους.

Μικρός αριθμός απαιτούμενων ωρών συνεδρίας στις πλείστες των περιπτώσεων.

Ελάχιστα έξοδα ή και καθόλου έξοδα κοινοποιήσεων.

Ελαχιστοποίηση σε τεράστιο βαθμό των εξόδων σε περίπτωση επίτευξης συμφωνίας

Στην πρακτική πολλοί διαμεσολαβητές στην Ευρώπη, την πρώτη συνεδρία την προσφέρουν δωρεάν.

Έτσι με βάση τα παραπάνω δεν θα πρέπει να θεωρηθεί η ύπαρξη δαπανών στο στάδιο της διαμεσολάβησης ως παρεμπόδιση στην πρόσβαση στην Δικαιοσύνη, και να μην κριθεί αντισυνταγματική. Την άποψη αυτήν ενστερνίστηκαν και ψήφισαν με ισχυρή μειοψηφία 17 Αρεοπαγίτες από τους 38 παρόντες^[27].

Ο θεσμός της Διαμεσολάβησης αναντίρρησητα αποτελεί διαδικασία που έχει σκοπό την ειρηνική διευθέτηση συμβατικών και εξωσυμβατικών διαφορών με τρόπο φιλικό, εχέμυθο, σύντομο και με μικρότερο χρηματικό ποσό συγκριτικά με την δικαστική διαδικασία. Επιτελεί έναν ευρύτερο σκοπό, δηλαδή το δημόσιο συμφέρον που γίνεται αντιληπτό με την αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και την προστασία του θεσμού εισαγωγής της διαφοράς στην δικαστική προστασία. Σε κάθε περίπτωση θα ήταν αστοχία να απορρίψει κανείς εξ ολοκλήρου το σύστημα της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης έχοντας στο μυαλό του, ότι στην Ιταλία το 2017 έιλεισαν περίπου 250.000 χιλιάδες υποθέσεις μέσω της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης, όπως δήλωσε ο υπουργός Διαφάνειας και Ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ιταλίας^[28].

Από την παραπάνω ανάλυση εύκολα γίνεται αντιληπτό, ότι το άρθρο 182 ν. 4512/2018 έχει κάποιες αστοχίες ως προς τις κατηγορίες που πλακισώνει, οι οποίες χρήζουν νομοθετικής τροποποίησης. Παρά την ισχυρή μειοψηφία της Ολομέλειας του Α.Π., ορθά κρι-

θηκε ως υπέρμετρη, η οικονομική επιβάρυνση των μερών που ορίζεται στο άρθρο 194 του νόμου. Συγκεκριμένα αποφασίστηκε, ότι στην περίπτωση που η διαδικασία της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης (άρθρο 182 ν. 4512/2018) δεν τελεσφορήσει, η υψηλή οικονομική επιβάρυνση που θα επιβληθεί στα μέρη, θα συνιστά παρεμπόδιση στην δικαστική διαδικασία, αντίθετη στο άρθρο 6§1 Ε.Σ.Δ.Α. , στο άρθρο 47 του Χάρτη Θ.Δ., και ταυτόχρονα δεν θα πληροί το 4ο κριτήριο, της αρχής αποτελεσματικότητας που έθεσε το ΔΕΕ (C-317-320/2008, C-75/2006) αναφορικά με την ανέξοδη ή την ελάχιστα χρηματικά επιβαρυνόμενη διενέργεια του θεσμού.

Ως κατάλληλο/πρόσφορο μέτρο για να καρποφορήσει ο θεσμός της διαμεσολάβησης και δη της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης - εφόσον διορθωθούν πρώτα τα ζητήματα αναφορικά με το γράμμα του νόμου στις κατηγορίες που αναλύθηκαν νωρίτερα, καθώς και ότι για το παραδεκτό των αγωγών τους απαιτείται το πρακτικό διαμεσολάβησης-, να προστεθεί διάταξη στο άρθρο 182, που να ορίζει ότι τα εμπλεκόμενα μέρη, έχουν την δυνατότητα αν δεν θέλουν να υπαχθούν και να επιβαρυνθούν οικονομικώς από τον θεσμό της διαμεσολάβησης, να υπογράψουν ιδιωτικό συμφωνητικό χωρίς να καταβάλουν επιπρόσθετες δαπάνες, στο οποίο να αναφέρεται ότι οι διάδικοι έχουν λάβει γνώση της δυνατότητας υπαγωγής της διαφοράς τους στον θεσμό της διαμεσολάβησης και παρόλα αυτά επιθυμούν να προχωρήσουν στην δικαστική οδό.

Επίσης θα μπορούσε ο νομοθέτης, αν ήθελε να σιγουρευτεί πλήρως ότι τα μέρη έχουν λάβει γνώση για την δυνατότητα υπαγωγής της διαφοράς τους στην διαδικασία της διαμεσολάβησης, να απαιτεί ένορκη βεβαίωση της κάθε πλευράς για την γνώση και αποποίηση υπαγωγής της διαφοράς τους στον θεσμό, αν τα μέρη προτιμούν την δικαστική οδό. Μια δεύτερη πιθανή λύση είναι ο νομοθέτης να καταργήσει εξ' ολοκλήρου την υποχρεωτική διαμεσολάβηση και να την αναγάγει σε υποχρεωτική δικαστική μεσολάβηση (241B ΚΠολΔ), σύμφωνα με την οποία η διαδικασία

« το άρθρο 182 ν. 4512/2018 έχει κάποιες αστοχίες ως προς τις κατηγορίες που πλακισώνει, οι οποίες χρήζουν νομοθετικής τροποποίησης »

^[27] <https://www.dsc.gr/portal/index.php//https://www.lawspot.gr/nomikanea/dimosieythike-o-nomos-4566-2018-paratasi-eos-2019-gia-tin-yphohreotiki-diamesolavisi>

^[28] <https://www.lawspot.gr/nomikanea/syndesmos-ellinon-diamesolaviton-i-yphohreotikotita-tis-diamesolavisis-fernei-tin>

Ελληνική Πολιτική Δικονομία

θα γίνεται με τις εγγυήσεις ενός δικαστή διαμεσολαβητή και χωρίς επιπλέον δαπάνες για τα εμπλεκόμενα μέρη.

IV. Καταληκτικές Παρατηρήσεις

Καταλήγοντας, τα 8 μέσα εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (1) διαιτησία, 2) διαπραγματεύσεις, 3) συμφιλίωση, 4) διευκόλυνση, 5) πρώιμη ουδέτερη αξιολόγηση, 6) ηλεκτρονική επίλυση διαφοράς, 7) συνήγορος του πολίτη και 8) η διαμεσολάβηση, που απασχόλησε την παρούσα έρευνα) κατέχουν κρίσιμο ρόλο για την Ελληνική Έννομη τάξη, καθώς υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον και το δικαίωμα πρόσβασης στην δικαιοσύνη Σ. 20§1, με την αποφόρτιση των δικαστηρίων από το υπέρογκο αριθμό υποθέσεων μικρής χρηματικής αξίας, το μικρό χρονικό διάστημα και οικονομική δαπάνη που απαιτείται για την επίλυση της διαφοράς συγκριτικά με την δικαστική οδό.

Ο Έλληνας νομοθέτης με το άρθρο 182 του ν. 4512/2018 εισήγαγε την υποχρεωτική διαμεσολάβηση σε ορισμένες κατηγορίες διαφορών που προβλέπονται στην παρ. 1. Ζήτημα δημιουργήθηκε αρχικά για το αν η ένταξη της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης είναι αντίθετη τόσο στην εθνική όσο και στην κοινοτική έννομη τάξη και στην συνέχεια πρόβλημα δημιουργήσε η ερμηνεία κάποιων κατηγοριών (π.χ. αυτοκινητικές διαφορές, ιατρική ευθύνη, αποζημιώσεις ασθενών κ.λπ.). Με βάση την παραπάνω ανάλυση, η θεμελίωση του θεσμού της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης στην Ελληνική έννομη τάξη δεν παραβιάζει το Σύνταγμα (Σ. 20§1), την οδηγία 3898/2010 ούτε είναι αντίθετο στην νομολογία του Α.Π., του ΕΔΑΔ.

Εν τούτοις η νομολογία του Δ.Ε.Ε. διαμόρφωσε μέσα από την νομολογία του (υποθέσεις *Alassini* (C-317-320/2008) και *Menini* (C-75-2016)) για την νομιμότητα εφαρμογής της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης να πληρείται η αρχή της ισοδυναμίας (να μην υπάρ-

χουν λιγότερο ευνοϊκές διατάξεις στις εσωτερικές προσφυγές από τις διατάξεις που απορρέουν από το δίκαιο της ένωσης) και τα 4 κριτήρια της αρχής αποτελεσματικότητας: α) Το κριτήριο ανυπαρξίας ή του ελάχιστου ύψους των εξόδων της διαδικασίας, β) Το κριτήριο της αναστολής της παραγραφής αποσβεστικών προθεσμιών κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης, γ) Το κριτήριο της χρονικής διάρκειας, δ) Κριτήριο έλλειψης δεσμευτικότητας.

Το πρώτο κριτήριο που έθεσε το ΔΕΕ στην αρχή της αποτελεσματικότητας, για την νομιμότητα της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης παραβιάζεται διότι ανεξάρτητα του αποτελέσματος, τα μέρη οφείλουν να καταβάλουν ένα αρχικά μεγάλο για την Ελλάδα της κρίσης, της τάξεως των 2.000 ευρώ. Ίδια άποψη υποστηρίχθηκε και από την γνωμοδότηση 34/2018 της διοικητικής ολομέλειας του Α.Π..

Συνεπεία τούτου, εκδόθηκε ο νόμος 4566/2018, ο οποίος στο άρθρο 19 αναστέλλει το άρθρο 182 του ν. 4512/2018 για ένα χρόνο, για να προετοιμαστεί καλύτερα η έννομη τάξη στην υιοθεσία της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης. Το ζήτημα αυτό θα μπορούσε να ρυθμιστεί με την ολική κατάργηση της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης και υπαγωγή των κατηγοριών αυτών σε υποχρεωτική δικαστική μεσολάβηση (214B ΚΠολΔ). Διαζευκτικά, προτείνεται να εξακολουθήσει η ισχύς της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης. Ωστόσο, θα πρέπει να δίδεται στα μέρη η δυνατότητα να παρακάμψουν την διαδικασία της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης, είτε με την σύνταξη ενός ιδιωτικού συμφωνητικού γνώσης και αποποίησης της δυνατότητάς τους, είτε σε περίπτωση που θέλει ο νομοθέτης να εξασφαλίσει την εγκυρότητα βουλήσεως των μερών, να απαιτεί σχετική ένορκη βεβαίωση.

•••••

«θα πρέπει να δίδεται στα μέρη η δυνατότητα να παρακάμψουν την διαδικασία της υποχρεωτικής διαμεσολάβησης»